

UNIONISMUL HUȘEAN

Vasile Călestru

În perioada premergătoare revoluției de la 1848, idei cum ar fi Unirea, împrăștierea țăranilor, independența, libertatea au pătruns tot mai mult în conștiința românilor, cunoscând o largă răspândire și în Moldova.

Conform Regulamentelor Organice (1831-1832), Țara Românească și Moldova urmau să aibă o "Obștească Adunare" (un Parlament – n.n.) ai cărei membri trebuiau aleși de boieri de rangul I. Adunarea din Moldova avea 35 de deputați din care făceau parte: Mitropolitul (președinte) și cei doi episcopi (vice președinți) membri de drept 16 boieri de rangul I și alți 16 aleși de fiecare din ținuturile moldovene.

La Huși, alegerea primului deputat pentru Adunarea Obștească a fost fixată pentru 13 noiembrie 1832, candidat fiind Ioan Cuza, tatăl viitorului domnitor. El era considerat un om cu concepții noi, cu o vădită închinare spre ideile cărvunărești¹. La vot au participat 14 boieri din care 12 au votat pentru Ioan Cuza, care a fost ales și în 1838, pentru a doua legislatură. A murit însă în 1849. Pentru a treia și a patra legislatură (1842-1846), alesul Fălciului a fost Scarlat Ruset. Aflat în opoziție alegerea a fost anulată.

Anastase Panu, președintele Tribunalului Fălciu, deși a fost atenționat de domn să susțină pe candidatul domnesc, totuși a lăsat ca alegerile să se desfășoare liber, fiind ales Scarlat Ruset, proprietar din Răducăneni. Invocând "ingerințe și mituiri", guvernul le-a anulat și a organizat noi alegeri, la 20 decembrie, când a fost ales deputat de Fălciu N. Costachi.

Atitudinea demnă a lui A. Panu a avut urmări deosebite. Acuzat de unele nereguli A. Panu a fost destituit din funcția de președinte al Tribunalului, arestat și dus la Galați.

Despre cele întâmplare, în legătură cu personalitate a lui A. Panu, în preajma revoluției de la 1848, vom relata în continuare.

Anafora (copia), Sfaturii Extraordinar, din 4 august 1847, relatează despre neregulile săvârșite la Fălciu de către aga Anastase Panu. Din acest document rezultă "neorânduiriile și sumețiile ce s-au pus în ivală la alegerea de deputați a Ținutului Fălciu", A. Panu, președintele Judecătoriei Ținutului Fălciu, s-a făcut vinovat, ca funcționar al statului, de nerespectarea unor reguli cu privire la "paza liniștei și a bunei orânduiri, s-a făcut căpetenia răzvrătirii și unealta propăditoarelor cugetări". A. Panu este acuzat de mituirea unui anume Timbulechi "cinovnic al Isprăvniceii ca să dea glas pentru domnului aga Lăscărachi Roseti, dându-i formulariu pentru bilet și făgăduindu-i a-l așeza cu leafă în calita de scriitor la Tribunal"².

La 11 august 1847, prin Adresa Secretariatului de Stat nr. 1645 către Hătmănia Moldovei este relatată activitatea lui A. Panu în alegerile de deputat al Ținutului Fălciu.

Prin anaforana sfatului Extraordinar (nr. 1633) s-a adus la cunoștință domnului "asemenea cutezări și făpturi de grea învinovățire".

În Rezoluția dată se menționează faptul că lui A. Panu I se interzice venirea în Capitală (Iași).

În această zi (11 august 1847; vezi Adresa nr.17412 – n.n.), cu încuviințarea domnului, a cerut Hătmăniei să-l ridice de la Huși pe A. Panu și să-l închidă în cazarma din Galați. Adresa nr. 17412 a Ministerului de Interne către Hătmănie, privind arestarea lui A. Panu de la Huși:

"Secretariatul de Stat, prin adresa cu nr. 1644, încredințând că prea înălțatul domn a încuviințat încheierea supusă de către Extraordinarul Sfat, pentru ridicarea de la Huși a dumisale agăi Anastase Panu și arestuirea sa în cazarma din Galați, până la al doilea poruncă. Departamentul cu cinstea căzută, poștește Hătmănia a comandarisi spre acest sfârșit un vrednic ofițer din Miliție, cu convoiul trebuitor poruncind totodată cele de trebuință și domnului comandirului garnizonului din Galați.

Ministru și cavalier Lordachi Ghica, Mare Logofăt"³

În ordinul nr. 3205 al Hătmăniei către Garnizoana Galați, sunt menționate instrucțiuni pentru paza arestatului: "Să nu avea cea mai mică comunicație prin scris sau verbal, să se cerceteze ca în mâncare să nu aibă ascunse corespondențe sau unelte, iar hrana lui să fie soldățească: borș și mămăligă"⁴.

Evenimentele de la Iași (27 martie 1848), de la Blaj (3-5 mai 1848), pe "Câmpia Libertății" și de la Islaz (9 iunie) sunt cunoscute.

În Moldova, măsurile luate de Mihail Sturdza erau deosebit de aspre.

În scrisoarea (din Huși, 4 iulie 1848), către Lascăr Rosetti, la Cernăuți, A. Panu își arată regretul că stă în inactivitate și că nu poate fi și el împreună cu ceilalți revoluționari.

Despre situația din Moldova și starea de spirit, el scrie:

"Vai! Tristă e Moldova din ziua aceea fatală de când prin durerile voastre ați vrut să o răscumpărați de la păcat! Ce gândesc oamenii la noi să facă? Nimica! Căci ce oameni mai sunt în țară, ca să poată face? Huiet, zgomot, zgomot, vorbe multe în cabinet și afară jalbe la Talaat-efendi, cele mai multe pentru bani ce le-ar fi luat Mihalachi Sturdza. Iată totul!"⁵

Protestul patrioților moldoveni în frunte cu V. Alescandri, nu a fost luat în seamă. Fiind eliberat după terminarea alegerilor, A. Panu a sosit în Huși în seara de Crăciun, dar nu a mai intrat în magistratură.

În vara anului 1847, s-a desfășurat o intensă mișcare a burgheziei și boierimii liberale împotriva majorității boierimii conservatoare în frunte cu Mihail Sturdza, domnul Moldovei. Aceste acțiuni au avut loc cu prilejul alegerilor de deputați pentru Adunarea Obștească, care până atunci au fost în mod sistematic falsificate.

În alegerile pentru Divanul ad-hoc și în lupta pentru înfăptuirea Unirii Principatelor (1859), Biserica a fost prezentă cu ierarhii și preoții ei: Sofronie Miclescu, Mitropolitul Moldovei, Frații Filaret și Neofit Scriban, arhieriei Nectarie Herneziu, Ghenadie Șendrea, ș.a..

La Huși activau cu mare entuziasm profesorul Ioan Galian și rectorul seminarului, arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, călugăr luminat și însuflețit de idei înaintate care s-a situat în fruntea hușenilor, în lupta pentru Unire.

La 29 iunie 1856, avea loc hramul Catedralei Episcopalei “ Sf. Apostoli Petru și Pavel “ Melchisedec a ținut cu acest prilej o înflăcărată predică – cuvântare pentru unirea Principatelor Române.

“ Cel ce fuge de unire – sublinia el atunci – merge în contra ideii generale a omenirii, în contra progresului, în contra învățaturii lui Hristos.” Adresându-se țaranilor, Melchisedec spunea: “ Ce voiți voi sătenilor? Voiți să fiți robi totdeauna, sclavi în rând cu dobitoacele, să robiți brațele voastre și să vărsați sudoarea voastră? Dacă nu voiți a lăsa aceste dureri și fiilor voștri, ca moștenire, și ca ei să vă blesteme în loc să vă pomenească pentru că i-ați născut, apoi strigați și voi unire cu frații din Valahia, și unirea aceasta vă va deschide și vouă calea luminoasă și vă va face să gustați din roadele libertății, pe care voi încă poate nu le-ați gustat de mult.”⁶

“Strămoșii noștri, marca cărturarul unionist, și-au vărsat sângele de multe ori și au pus sufeletele pentru ca să ne păstreze nouă patria aceasta”⁷

Disputa dintre fețele unioniste și cele antiunioniste au căpătat o mare intensitate.

Pregătirile pentru alegeri în adunarea ad-hoc (martie 1857) au început la Huși, ca și în celelalte orașe, cu publicarea manifestului către țară a caimacanului Nicolae Vogoride.

În lupta împotriva partidei unioniste, caimacanul a făcut presiuni și asupra preoților care în marea lor majoritate erau unioniști.

În această perioadă, atitudinea episcopului Meletie Istrati a șovăit între ideile antiunioniste ale fratelui său Nicolae Istrati, mare proprietar și poziția unionistă a arhimandritului Melchisedec. Deși la început episcopul Meletie Istrati a fost atras în partida antiunionistă, ulterior el și-a dat seama de concepțiile politice greșite ale fratelui său.

Nicolae Iorga îl citează pe Melchisedec care în cunoscuta sa lucrare “Cronica Hușilor” nu-l critică ci îl plânge pe M. Istrati “ pentru peirea înainte de vreme (și a dat obștescul sfârșit la 31 iulie 1857) de pe urma amărăciunilor produse de politica nenorocită a fratelui său”⁸.

La 27 martie 1857, episcopia a trimis ordin să întocmească lista cu preoții cu drept de vot pentru alegerea deputatului lor în Divan. Au fost recunoscuți numai 28 de alegători, Melchisedec fiind înlăturat de pe listă⁹.

La 13 mai 1857, Departamentul Cultului și al Instrucției Publice, adresându-se Ministerului de Interne, comunică listele alegătorilor din rândul clerului, prezentate de către Episcopiile de Roman și Huși și de către Mitropolit, având rezerve în privința listei celei din urmă. Lista Episcopiei de Roman cuprinde 27 de nume iar cea a Episcopiei de Huși 34 de nume, ambele figurând în anexa documentului.

Lista care s-a primit de la Episcopia de Huși, cu adresa nr.294, “s-a găsit în regulă cu excepție numai pentru fețele de monahi ce anume se arată pe margine și care nu pot să figureze între preoții de parohii, fiind ei reprezentați odată prin episcopi și ecumenii de mănăstiri.”¹⁰

Alegerile erau fixate pentru 30 iunie 1857, apoi au fost amânate la 7 iulie. Protopopul Teodor Gavrilă, antiunionist, a convocat pe preoții alegători încă de la 13 iunie, apoi la 16 iunie.

Protestul atât de demn și întemeiat al preoților din Huși nu a găsit înțelegerea cuvenită.

La 7/19 iulie 1857, au avut loc în Moldova alegeri pentru Adunarea ad-hoc, alegeri falsificate de Nicolae Vogoride. Clerul moldovean, în frunte cu Mitropolitul Sofronie Miclescu s-a abținut de la vot. În Eparhia Hușilor, din 28 de preoți înscriși în liste au votat numai 9.

În scrisoarea lui Constantin Hurmuzaki (nesemnată, de aceea documentul trebuie privit cu prudență – n.n.), adresată lui D. A. Sturdza (Iași, 11/23 iulie 1857), rezultă încrederea în înfăptuirea Unirii și totodată starea de încordare și de nemulțumire în rândul clericilor, în timpul alegerilor de la Huși, Fălticeni și Iași:

“Domnișorule

Și noi credem tare în puterile ce ne voiesc binele, de aceea nu ne îndoim cât de puțin că nu va fi Unirea, măcar că voitorii răului și iubitorii întunericii se laudă că nu va fi aceasta.

La Huși, clerul s-au purtat ca și în Iași și ca și în Roman: după ce episcopul de acolo au cărat alături cu protopopul de oraș 17 popi, apoi ei în contra voinței înalte au ales de deputat nu pe pomăzuitul vlădicăi dar pe bărbatul lor, încât vlădica văzând aceasta, după ce i-au amenințat că pe toți îi va face artos, el singur și-au numit deputat.”¹¹

Totuși, la Huși, procentul era mai mare comparativ cu Eparhia Iașilor, unde din 124 preoți înscriși au votat trei, iar la Roman din 25 au votat patru.

Reprezentant al preoților din Huși în Divanul ad-hoc a fost ales preotul Ioan Rășcanu, cu o majoritate de 19 voturi. Ceilalți deputați ai ținutului Fălciu și ai orașului Huși au fost: Laskaraki Costachi, George Tulbure, votați de marii proprietari, Gr. Butucea de micii proprietari, Florea Munteanu din Vetrișoia, ales de țărani și serdarul Grigore Tulbure, ales de hușeni¹².

Episcopul Meletie Istrate a fost acuzat că l-ar fi ajutat pe Nicolae Vogoride în lupta împotriva clericilor unioniști. Lipsesc din păcate, datele suficiente despre modul în care s-au desfășurat alegeri la Huși.¹³

Unii cercetători menționează faptul că episcopul ar fi cerut preoților să adopte o atitudine de neutralitate față de problema Unirii și alte probleme din acea perioadă.¹⁴

Totuși episcopul M. Istrati era bolnav și deci, în această situație nu poate fi vorba de o atitudine politică sau vreun amestec în alegeri.

Cert este faptul că deși atitudinea politică a lui M. Istrati a fost separatistă, din cauza influenței fratelui său, spre sfârșitul vieții, această atitudine se va schimba și datorită lui Melchisedec, colaboratorul său apropiat.

După moartea episcopului Meletie, la 31 iulie 1857, Mitropolia a trimis ca locțiitor pe arhiereul Ghenadie Șandrea, care a cerut Departamentului să refacă listele de preoți alegători, nescrind pe călugări și pe preotul Ioan Florescu. Cererea a fost acceptată.

Într-un document din 21 august 1857, redactat la Huși, Ghenadie Tripoleos, locotenent episcop al Huși, adresându-se Ministerului de Interne solicita înscrierea în listele electorale a "funcționarilor bisericești" a Episcopiei, în frunte cu arhimanditul Melchisedec, rector al seminarului din Huși.

Prezentăm în continuare acest document:

"Onorabilului Departament din Lăuntru

Prin împăărătescu ferman pentru convocarea Divanului ad-hoc și Principatul Moldovei la art. I-iu între altele se hotărăște:

"Că preoții ce deplinesc cu orice titlu funcțiile ministeriului lor în rezidența fiecărei episcopii, se vor întruni după convocația episcopului lor eparhiot, spre a numi dintre dânsii câte un deputat la Divan pentru fiecare eparhie.

Așadar, trebuind a se înscrie în listele de alegere toți preoții care cu deosebite titluri deplinesc funcțiile servirea bisericești în rezidența Episcopiei de Huși și totodată prin încheierea sfatului din 13 august, anul da față, publicat prin Buletin Oficial Extraordinar nr. 13, poroncindu-se a se trece în listele de alegere ce au a se publica din nou, toate persoanele cu drit, care nu au fost înscrise în listele de mai înainte, subscrisul cu onoare aduce la cunoștința celui onorabil departament, că după exemplul listei preoților din rezidența Mitropoliei înjghebată de prea sfințitul mitropolit cu drit de a fi înscrși în lista preoților episcopiei de Huși și următorii funcționari bisericești, care și de către răposatul episcop de asemăne au fost înscrși în liste pregătitoare în tri alegeri și anume:

1. Arhimandritul Melchisedec, rectorul Seminariei.
2. Arhimandritul Isidor.
3. Protosinghelul Veniamin Adrian.
4. Ieromonahul Climent.
5. Ieromonahul Varnava.
6. Ieromonahul Nectarie și
7. Preotul Ioan Folescu.

În urmare, subscrisul poștește pe onorabilul departament a poronci cui se cuvine, ca la persoanele bisericești ce au fost mai înainte publicate în lipsa preoților rezidenței episcopiei de Huși să se adauge și fețele mai sus arătate.

Nr.500/1857, august 21 zile Locotenent de episcop de Huși, Ghenadie Tripoleos
Huși Director episcopie V. Vrabie

Rezoluția: Să se răspunză că dacă numiții au vârsta legiuită după firman, precuviosia sa îi va convoca la alegeri, pentru care tot acum se va scrie și redacției spre a-l înregistra în lista clerilor [sic] după punctul I din firman < p > Scheletii"¹⁵
1857, august 25.

În aceeași perioadă, se constată și unele nemulțumiri în ceea ce privește modul de organizare și desfășurare a alegerilor electorale. Astfel Ioan Bosfi din comuna Averești, într-o scrisoare din 22 august 1857, redactată în Huși se adresează comitetului de cercetare a reclamațiilor electorale din districtul Fălciu. El protestează împotriva repetatei sale omiteri din listele electorale și cere înscrierea sa între proprietarii mici, după drepturile pe care la are:

"Eu m-am născut, am crescut în Averești, pitrec prin Averești și cu toate aceste nu cunosc nici un proprietariu în acest sat."¹⁶

Comitetul a hotărât că "Dumnealui posedază driturile a fi înregistrat întri proprietarii mici di la acest district ", că este pământean, așa cum rezultă din listele electorale în care sunt trecuți și frații săi Neculai Bosîi și Alex. Bosîi¹⁷

La 27 august 1857 Episcopia a cerut "Duhovniceștii consistorii" să întregească listele electorale, în care găsim înscriși printre cei 35 de clerici hușeni alegători pe Melchisedec Ștefănescu.

La 29 august, Episcopia de Huși comunică Ministerului de Interne alegerea arhimandritului Melchisedec ca deputat în Adunarea ad-hoc de către clerul din Huși. Locotenentul de episcop Ghenadie Tripoleos președinte trimite următoarele informații Ministerului de Interne (Departamentul din Lăuntru) Onorabilul Departament din Lăuntru.

"Potrivit dispozițiilor atingătoare de facerea din nou a alegerii deputaților din Divanul ad-hoc, subscrisul convocând în sala episcopiei pe toți preoții din rezidenția Huși, astăzi în 29 august, terminul fixat pentru alegerea deputatului preoților acestei eparhii și aplicând în totul instrucțiile relative cazului alegerii sub a mea prezidență s-a ales de deputat pe precuvioșia sa pe arhimandritul Melchisedec cu o majoritate de 29 voturi.

Despre asemenea rezultat al alegerii înștiințez pe onorabilul departament spre cuvenita sa știință și regulă.

Nr. 520 1857, august 29 zile Locotenent de episcop de Huși, Ghenadie Tripoleos
Huși Director episcopie V. Vrabie"¹⁸

În ceea ce privește alegerile deputaților dintre marii proprietari, interesant este raportul semnat de colonelul Grigore Iacovachi în numele Administrației Districtului Fălciu către ministerul de Interne (Huși 30 august 1857).

Acest document se referă la alegerea lui P. Mavrogheni și N. Catargi ca deputați în Adunarea ad-hoc și la manifestația ce urmasse acestui fapt.

Onorabilul Departament din Lăuntru. A-ția ținutului Fălciu.

Raport.

„Astăzi, în 30 a lunii august se arată în Raport [...], adunându-se în camera administrației douăzeci și cinci persoane din numărul a patruzeci și trii ci s-au văzut înregistrați cu drit a votarisî, dintre care figurau și douăsprezaci din acei dintre alegători care posedând proprietăți și pi aiure, în pârivire scurtului timp n-au putut declara decât cu puțin înaintea operației electorale că urmează a vota în osebite districte, aceste 25 persoane, la care, se reduci adivăratul număr alegatorilor aflați față ..., reunindu-se precum s-a zis mai sus, în camera administrației, după ce, [...] au numit președint adunării electorale pe d. vornic Scarlat Roset, apoi la 12 ore procedând către lucrarea dictată de scopul acestii adunări, au ales deputat dintre proprietarii mari acestui district pi d. vornicii Petru Mavrodieni și Nicu Catargi și cel întâi cu majoritate de douăzeci și tri voturi și pe cel al 2-le cu majoritate de douăzeci și patru voturi, doă glasuri asupra d-lui vornic Lascăr Roset și un glas perdut, precum se vă lămurii onor minister din alăturatele aici în original cinci acti atingători di aceasta.

Alegirea s-a desăvârșit în cea mai mare liniște și adunarea s-a desfășurat fără a se sminti cât de puțin buna orânduială. Sara, doi din membrii consiliului municipal de aici, urmați de o numeroasă cîrmă de cetățeni, între care erau și mai mulți proprietari d-ambale clase, i-au urat cu strigăte entuziastice, mărturisind bucuria cordială ce o sîmțea pentru alegerea așa de nemerită în persoana unor bărbați ce au prosperat țării, servicii atât de eminente și au dat dovezi despre sentimentele de patriotizm și dreptate de care sunt însuflați și după ce adunare cetățenilor și-a depus felicitările sub cea mai vie manifestație a mulțumirii sufletești de care erau pătrunși și s-a rostit în o expresie liberă dorințele confrăților lor, s-a retras în cea mai bună orânduială. Despre care iscălitul dregător cu supunere aduce la știința onor ministeriu, cu prezentare totodată și a trizăcișasă voturi rămasă di la alegere deputaților.”¹⁹

Nr. 6852

Colonel<Gr.> Iacovachi

1857, august 30

Așadar, alegerile s-au desfășurat într-o atmosferă de entuziasm popular. Unioniștii au învins pretutindeni.

Totuși au fost semnalate unele nereguli în desfășurarea alegerilor. Astfel, la 2 septembrie 1857 (Huși), treisprezeci patentari precupeți se adresează, printr-o petiție (jالبă), Comitetului de cercetarea a reclamațiilor electorale din districtul Fălcuului. Ei cer să fie trecuți în lista alegătorilor orășeni.

Redăm, în continuare, integral, acest document:

“Onorabilului Comitet înființat la acest district pentru primirea reclamațiilor în alegirea dipotatului la Divanul ad-hoc.

Jالبă

Voi găsindu-ne cu proprie<tă>țile în acest târg, plătind și patente la briașla precupeților având și vrăstile ceruți di înaltul firman, apoi acum nu ne videm și noi trecuți în listele electorale; de aceea, prin aceasta, viu [sic] a ruga pe onorabilul comitet să binevoiască a ni prenumăra și pe noi în listele patentarilor târgoveți, așa precum cunoaștim că avem driturile cuvinți.

1857 săptemvrie 2

+ Eu Toșu Ajder

+ Eu Constandin Popa

+ Eu Gheorghe Pușcă

+ Eu Avram Curivan

+ Eu Vartolomeu Mocanu

+ Eu Toadir Postu

+ Eu Stan Nedelcu

+ Eu Dănilă Roler

+ Eu Stan Lupu

+ <S> taicu Dascălu

+ Eu Dimitrachi Olariu

+ Eu Gheorghe Popa”²⁰.

Comitetul a hotărât rezolvarea favorabilă a celor 13 locuitori: să fie trecuți în lista în alegătorilor orășeni.”²¹

În prima decadă a lunii septembrie 1857 (5 septembrie – n.n.), au avut loc la Huși, alegeri pentru un deputat orășenesc în Adunarea ad-hoc.

Repartiția voturilor s-a desfășurat conform următorului tablou (tabel), după împărătescul firman, art. 5, din numărul proprietarilor din târgul Huși:

Polcov. Nec<ulai> Iamandi - 110 una sută zece peste tot

Serd. Grigorie Tulbure 3 tri

- D. Dimitr<ie> Galian - 1 unul

Într-un document proces verbal, la aceeași dată menționată mai sus, este redată

desfășurarea adunării:

“Astăzi, 1857, septembrie 5, adunându-se la persudsfia sfatului municipal a poliției Huși, alegători târgoveți în număr de 114, după apelul nominal ce s-a făcut de către prezidentul alegerii adunării, pentru alegerea deputatului la Divanul ad-hoc, prin tragerea biletelor, s-a ales pe d. Colonelul Neculai Iamandi cu 110 voturi, declarându-se dumnealui deputat a târgului Huși, căruia și s-a încredințat și certificatul iscălit de prezidentul adunării i secretari, potrivit instrucțiilor urmate. Trei voturi s-au declarat pentru d. serdariul Grigorie Tulbure, un vot s-a declarat pentru d. prof. Dimitrie Galian.

Prezidentul adunării alegătoare, Coloneul <N> Emandi
Secretarii adunării, D. Galian, I. Atanasu, sluger”²³

Și în lunile următoare, octombrie-noiembrie, locuitori ai ținutului Fălciu au făcut cunoscut Căimăcăniei Iași, unele nereguli din administrația locală. Astfel, la 7 noiembrie 1857, Administrația districtului Fălciu, cu reședința la Huși, a informat Ministerul de Interne, arătând că jalba adresată caimacanului de deputatul pontăș de Fălciu, Neculai Popovici, nu este exactă, delegații sătești depunând o efectivă “formă de propagandă spre tulburarea liniștii societății” Cere instrucțiuni în legătură cu arestatul N. Popovici. Rezoluția ministerială care recomandă eliberarea deputatului pontăș.

Prezentăm integral conținutul documentului:

“Onor Ministriu din Lăuntru

A-ția ținutului Fălciu

La ofiția onor ministeriu din a 9 –a curgătoarei luni nr. 23419, săcțea a 2 – a, ci s-a primit în alăturare cu jalba ce a dat excelenței sale prințului caimacan de deputatul pontășilor de la acest ținut, supus se răspunde că arătările ci el faci sunt cu totul departe de ceea ci sau descoperit de administrație, căci purtarea numiților deligați prin ținut a fost într-o formă de propagandă spre tulburarea liniștii societății, urmare ce a meritat pedeapsa făcută lor, conform cu povățuirile ce ari a-ția pentru liniștea publică și dar onoratul ministeriu va binevoi a da cuvinita deslegari de urmare ci să se păzască cu areștiul pentru acest sfârșit neguțătorul Neculai Popovici.

Nr.8996

Sameș, Ioniță Mîrza

1857, noiembrie șapte

Secția a II-a, noiembrie 17 ”

Să se răspundă că pentru întâia dată socotim o îndestulă pedeapsă arestării lui, acum îl va elibera de sub arest, pe chizășie că nu se va mai abate la asămine urmări, făcându-se însă cunoscut că pentru a doa oară se va da sub giudecată criminală.”²⁴

În ședința Divanului din 7 noiembrie 1857, Pandelache Croitoru, a arătat că a chemat la Iași pe delegații care l-au ales ca „să mă sfătuiesc cu ei și să nu greșesc”²⁵

Întorși acasă, delegații au fost maltratați de autorități, deputatul de Fălciu protestând la Căimăcănie împotriva unei asemenea fărădelegi.

Printre unioniștii care n-au fost scutiți de unele ilegalități s-a aflat și profesorul Ioan Galian de la Școala publică hușeană, adept al Unirii, care a fost destituit. I s-a pronis anularea acestei hotărâri numai dacă episcopul local, Meletie Istrati sau fratele

acestui, Neculai Istrati, mare proprietar vor garanta că "nu se mai amestecă în chestia Unirii Principatelor"

Profesorul cere caimacanului N. Vogoride să nu fie nedreptățit. Înțelegând că acesta nu va ceda, I. Galian a adresat o admirabilă și întemeiată plângere către Comisia europeană a marilor puteri, care s-a întrunit la București. El arată că destituirea sa s-a făcut în mod samavolnic "fără anchetă și fără judecată prealabilă, contrar art. 19 din Regulamentul Organic care interzice guvernului provizoriu facultatea de a destitui funcționarii publici decât prin delict invederat și contrar de asemenea art. 5 din Regulamentul Școlar."²⁶

Profesorul consideră că destituirea sa "este cu atât mai ilegală cu cât ea nu are drept motiv decât opiniunea mea favorabilă mării dorințe naționale a poporului: Unirea Principatelor" El este convins că procedeul folosit de caimacan în cazul său are drept scop de a-l priva "de drepturile electorale, de a intimida și pe alții, care au drept de vot", fiind o dovadă fără echivoc de parțialitate a caimacanului și în vădită opoziție cu intențiile Congresului de la Paris.²⁷

Protestul prof. I. Galian a fost înaintat de agentul Franței în Moldova, Victor Place, Ministerului de Externe al țării sale, contele Walewski, provocând o puternică impresie în diplomația europeană.

Partizanii Unirii au protestat mereu împotriva abuzurilor lui N. Vogoride, astfel încât marile puteri au intervenit la Poartă. Singurul mijloc pe care îl mai putea folosi Vogoride, în vederea câștigării alegerilor pentru Divanul ad-hoc la falsificarea listelor electorale. Orice alegător suspect de a fi favorabil Unirii trebuia înlăturat de pe listă.

Cu prilejul alegerii colonelului Al. I. Cuza, la 5 ianuarie 1859, ca domn al Moldovei, populația județului Huși și a județului Fălciu și-a manifestat bucuria și simțămintele patriotice.

În telegrama Comitetului unionist al acestui județ, din 7 ianuarie 1859, adresată Adunării Elective a Moldovei, cu acest prilej se evidențiază: "Patriotismul, demnitatea și dreptatea care au caracterizat începuturile lucrărilor Adunării Naționale și mai ales entuziasmul cu care a săvârșit alegerea unsului Domnului și a alesului Națiunii, în persoana Alteței Sale Prințului Alexandru Ioan Cuza, considerat pe dreptate ca un paladium al speranțelor cele mai sfinte ale națiunii, au deșteptat dintr-un somn veșnic țara toată, și toată lumea se felicită, toată lumea este încredințată de frumosul viitor al României.

Districtul Fălciu și orașul Huși... își iua libertatea de a prezenta Onorabilei Adunări expresia mulțămirilor și a devotamentului său ..."²⁸

Odată ales domn al celor două Țări Române, Alexandru Ioan Cuza trece la un program de înnoiri, de reforme care să stimuleze modernizarea societății românești.

Un mare ecou în rândurile țărănimii l-a avut legea rurală din 14 august 1864, prin care erau desființate claca, dijma și alte obligații.

Din numeroasele telegrame de mulțumire, menționăm una din cele mai emoționante adresate domnitorului de către sătenii din județul Fălciu:

"Fapta pe care Măria Voastră ați isprăvit slobozind neamul românesc din boieresc, munca silită, ce era mai rea și decât robia, este atât de mare cât nu o poate

scrie niminea; Dumnezeuul părinților noștri păstreze zilele Măriei Tale, ferice, nebântuite; Îl rugăm să ia din zilele noastre și a [le] copiilor noștri și să adauge pe ale Măriei Voastre. Rugămu-Te, dă-ne voie ca de acum înainte să te numim voie ca de acum înainte să te numim <<Părintele cel binevoitor și slobozitorul neamului nostru>>”²⁹

Ca semn al recunoștinței hușenilor pentru Domnitorul Unirii, în 1918 Gimnaziul “Anastase Pann” din Huși s-a schimbat în Liceul de Băieți “Cuza Vodă”, denumire păstrată până astăzi. Tot la Huși, în fața parcului din fața liceului, se afla statuia marelui domnitor, lucrarea aparținând sculptorului hușean V. Aciobăniței (1959).

Același artist este autorul statuii reprezentându-l pe Mihail Kogălniceanu, care se află situată în fața Grupului Școlar Agroindustrial din Huși.

Dragostea marelui cărturar Mihail Kogălniceanu pentru orașul Huși este declarată deschis. Într-o scrisoare din anul 1864, adresată lui A. Pann, citim:

“Sunt și eu puțin hușean, de aceea fiți siguri că, (atât) cât voi fi ceva în acest departament din toate puterile mele, voi sprijini buna dumneavoastră silință și dorință pentru a se îmbunătăți și înfrumuseța acel oraș. Peste câteva zile vă voi trimite un suptarhitect spre a fi acolo statornic.”³⁰

L’unionisme de Huși

Pendant les élections pour le Divan ad-hoc et pendant la lutte l’accomplissement de l’Union Principautés (1859) l’Eglise a été présente par l’intermédiaire de ses prélats et de ses prêtres.

Dans la ville de Huși on s’est distingué quelques personnalités qui ont active dans la lutte pour l’union comme: le professeur Ioan Galian et le recteur du séminaire, l’archimandrite et Melchisedec Ștefănescu, moine animé par les idéaux modernes, qui a été (qui s’est situé) en tête des habitats de Huși dans la lutte pour l’Union. L’auteur nous présente quelques scènes de la lutte des prêtres de Huși, sous la direction de Melchisedec Ștefănescu.

NOTE:

1. Carbonari: tineri italieni care au inițiat o mișcare reformatoare pentru drepturi și independență.
2. *Documente privitoare la anul revoluționar 1848*, București, 1960, p. 105.
3. *Ibidem*; Arh. st. Iași, nr. 1710, op. 1942, dos. 352, f. 22.
4. *Doc. privitoare la anul revoluționar 1848*, București, 1960, p. 107.
5. *Ibidem*, p. 258.
6. Emilian Vasilescu, *Cuvântare la 24 ianuarie 1966*, în Revista “B.O.R.”, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1966, p. 61-82.
7. *Ibidem*.
8. Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, Ed. II, vol. II, București, 1930, p. 252-253.
9. Lista a fost publicată în “Gazeta de Moldovă”, nr. 42, din 30 mai 1857.

10. *Documente privind Unirea Principatelor. Corespondența politică (1855-1859)*, (Red.,resp. acad. A. Oțetea), vol. III, Editura Academiei R.P.R., 1963, p. 41.
11. *Ibidem*, p. 291-292.
12. D.A. Sturdza, *Acte și documente relative la Istoria renașterii României*, vol.IV, București, 1889, p. 234.
13. M. Păcurariu, *Atitudinea slujitorilor B.O.R., față de actul Unirii Principatelor*, în "B.O.R.", an LXXXV (1967), nr 1-2, p. 77.
14. Vezi pr. Scarlat Porcescu, *Preoți ortodocși din Moldova, luptători pentru unirea Țărilor Române*, în "M.M.S.", an XXXV (1959), nr. 1-2, p. 43.
15. *Documente privind Unirea Principatelor. Documente interne (1854-1857)*, (Red.,resp. acad. A. Oțetea), vol.I, Edit. Academiei R.P.R., p. 150-151, Ah. St. Iași, Tr. 1896, nr. 315/1857, f. 144.
16. *Documente privind Unirea Principatelor*, p. 152.
17. *Ibidem*, p. 153.
18. *Ibidem*, p. 191. În tabelul de repartiție a votului se arată că 29 de voturi fusese date lui Melchisedec și două voturi economului Teodor Gavrilă (Ah. St. Iași, doc. pach. XLV/2/1857. f. 39-40.) Alături de cei doi deputați Petre Mavrogheni și Nicolae Catargi, aleșii marilor proprietari, menționăm pe săteanul Nicolae Bosie.....
19. *Documentele privind Unirea Principatelor*, p. 198-199, Ah. St. Iași, Documente, Pach. XLV/3/1857, f. 207, 222.
20. *Documente privind Unirea Principatelor*, p. 214-215.
21. *Ibidem*, p. 216
22. *Ibidem*, p. 41, Arh. St. Iași, doc., pach. XLIII/2/1857, f. 265-266.
23. *Ibidem*, Arh. St. Iași, Tr. 1772, nr. 38212, f. 10.
24. N. Adăniloie, M.D. Vlad, *Rolul maselor populare în făurirea Unirii Țărilor Române*, în "Studii. Revistă de Istorie", Editura Academiei, București, nr.1, 1959, p. 89.
25. D. A. Sturdza, *op.cit.*, vl. VIII, București, 1899, p.151.
26. *Ibidem*.
27. D. A. Sturdza, I.I. Scubievki, *Acte și documente relative la istoricul renașterii României*, vol. VIII, București, 1965, p. 781, în "Revista Mitropoliei Moldovei și Sucevei", nr. 3-4, (1965), p. 32.
28. *Ibidem*, vezi și C. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Științifică, București, 1966, p. 271, 348-349.
29. *Documente*, Editura Minerva, București, 1973, p. 255; vezi și *Dicționarul personalităților hușene*, în *Istoria Hușilor*, (coord. de Th. Codreanu), Edit Porto-Franco, Galați, 1995.